

Халқ назорати амалга

Ўзбекистон ССР халқ депутатларидан бир гуруҳи сайловчилар талабига биноан аҳолига уй-жой, энгил автомашина, кредитга пул беришнинг аҳолининг текшириш кўрсатиш бўлими Халқ назорати комитетига алуражат қилди.

Самарқанд вилоятининг Жомбой шаҳрида уй-жой меъморлари муаммолардан биридир. Утган икки йил ичида жами 26 та кўпхонали уй барпо этилган, шаксий ишларда қуриш учун 136 оилага тормор ажратиб берилганга қарамай, уй-жой олиш учун навабда турганлар сонини кайтамоқчи. Бунинг устига тақсимода ноҳақликларга йўл қўйилмоқда. Халқ депутатлари шаҳар совети ижрокомия раҳбарлари уй-жой ҳақидаги қонунларни муаммал билмайдиган чоғи. Мана, кварталлар тақсимидаги оғирлик. Янги уйлар 3, 7, 11, 19, 43, 53, 62, 74, 85, 103-навабда турган оилаларга берилди. Ораликлардаги қорда қолдиқ!

Шаҳарда уй-жой учун навабда турганларни рўйхатга олиш ҳам ўзда-жўлда. Киши бошига 7 квадрат метрдан ортиқ яшаш жойи бўлганлар ҳам рўйхатга кирказилган. Район ҳарбий комиссариати ходими З. Ботировга сарҳис 32 квадрат метрлик икки хонали уй берилган. Вақолатини, унинг аввалги уйи яшаш учун бемалол етган бўлиши. Шароити худди шундай Г. Ажибовага, Г. Падинага ҳам шундай муруват қилинган.

Жомбой гуш комбинати раҳбарлари бу борада халқ депутатлари район совети ижрокомия комитетидан ўрнат олишяпти. Бу ерда янги қурилган уйлар навабни келганлар қолиб, 45, 46, 47- бўлиб

(800 сўмдан) тақсимилаб қўя қолдилар. Қорамўйин қишлоқ советида эса кредитни қилганга бўлиб тақсимилаб қўя қолдилар. Қорамўйин қишлоқ советида эса кредитни қилганга бўлиб тақсимилаб қўя қолдилар. Қорамўйин қишлоқ советида эса кредитни қилганга бўлиб тақсимилаб қўя қолдилар.

ҚОНУНЛАР КИМЛАР УЧУН?

турган пайтда бундай саховатини қандай тушуриш бўлади? Ҳукуматимиз уй-жой қуриш учун қарз олиб фойдаланиш мумкинлиги тўғрисида яхши қарор чиқарди. Аммо Жомбойда бу талаб қонунларни бажарилаётган, деб бўлмади. Утган йили район бўйича аҳоли жами 9 миллион 100 минг сўм кредит сўраб ариза берганлига қарамай, бу мақсад учун 3 миллион 67 минг сўм ажратилди, холос. Қишлоқ советлари раҳбарлари бу соҳада «хитирон яратилди». Утган йили 2-кварталга қарз бериш учун 19 минг сўм ажратилган эди. Улар ким қанча қарз сўрашганида қатъий назар пулнинг 23 киши ўртасида тун

ши қолиб, Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазирлигига тегшлик 2-касалхона бош врачини ўринбосари А. Қаришова навабсиз квартирга беришди. Республика Монтеж ва мақсуд қуриш ишлари вазирлигига қарашли бошқарма бошлиғи М. Қалимов, район партия комитети мақбура бўлими мудири Урибосари А. Барманян ҳам қонунсиз йўл билан квартиралар бўлишган. Энглик автомобиллар тақсимо борасида ҳам ижтимоий адолат бўзилмоқда. 1990 йилда халқ депутатлари район совети ижрокомия комитети томонидан аҳолига сотиш учун ажратилган 22 та машина нима учундир раёбатланган 13 киши қолиб, Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш вазирлигига тегшлик 2-касалхона бош врачини ўринбосари А. Қаришова навабсиз квартирга беришди. Республика Монтеж ва мақсуд қуриш ишлари вазирлигига қарашли бошқарма бошлиғи М. Қалимов, район партия комитети мақбура бўлими мудири Урибосари А. Барманян ҳам қонунсиз йўл билан квартиралар бўлишган.

дига бериб юборилган. Шу йўл билан улардан саккизтаси ишлаб чиқариш илгорлари эмас, балки район партия ва совет маҳкамаларининг раҳбар ходимлари уларга қараб раёна бўлган. Бундай «раёбатланган» орасида автомобиллари тузатиш кооперативлари раислари М. Иноғомжўева, К. Муталов қабиллар борки, улар қандай хизматлари эвазига энгил машина олишган экан, деб ҳайрон бўласан киши. Район ҳудудидидаги ташиқлотлар ва қорхоналарда ишлаган 9 кишига ҳам энгил автомашиналар беришганлиги

аниқланди. Улар орасида Тошкент шаҳар вриши қорхонаси директори С. Толипов, «Гавташкентстройини» 159-трести 1-қурилиш бошқармаси бошлиғи А. Тўхтаев, Никомий номили Тошкент равал педагогика институтини қароғара мудири М. Хотамов ва бошқалар бор. Машиналарни қорхоналар ўртасида тақсимилаш ҳам қанчалар қор. 283 ходим бўлган район киши ишлар бўлимига 11 та энгил автомашина ажратилган ҳолда мингдан зиёд одам ишлайдиган илмий-тадқиқот қишлоқ беришмаси, заргарлик заводи, «Чевар» тикувчилик беришмаси, 12-қурилиш трестига бор-йўли утадан

В. РОДИОНОВ, А. АЗИМОВ, Ўзбекистон ССР халқ назорати комитети нозирлари.

Қирғизистондан хабарлар

ХАР ЖИХАТДАН ЭРКИН

БИШКЕК шаҳрида Қирғизистон геологларининг кесаба уюшмаси конференцияси бўлиб ўтди. Унда геология, геодезия ва картография соҳалари ходимлари кесаба уюшмаси республика комитети ташкил этилди. Ушунга ўзини давлат, хўжалик, сийёсат ва навабат ташкилотларидан эркин деб эълон қилди.

«КОМСОМОЛКА» ИЛОВАСИ

«КОМСОМОЛЬСКАЯ» правда рўзномаси тажриба тарихида иловалар чоп этиш бошди. Бундай мақсуд сонлар айнан қирғизистонлик муштарийларга мўлжалланган бўлиб, унда республика ҳақида Эрта Осий музофоти муаммолари айтилади. Шунингдек, сийёсат, иқтисод, норасмийлар ҳаракати ва статистика оид материаллар бериб борилади.

Ҳозирча у 15 минг нусхада нашр этилиб, фақат савадога чиқаришмоқда. Кейинчалик унга обуна бўлиш имконияти туғилади.

«МЕНАТЕП» МАЙЛИСОҒА ХАТЛАНДИ

ЖАЛОЛОВОД аилотининг Майлисой шаҳрида «Менатеппа» акционерлик жамияти эҳборот-маркетинг марказининг бўлими очилди. «Менатеппа» қўлматбоҳо қозғоларни эркин савдо қилувчи мамлакатимиздаги биринчи муассасадир. У ўн этти банкин, икки саноат қорхонасини бериштиради. Иттифоқда чет элларда унинг бўлимлари мавжуд. «Менатеппа» уч тоз миллион сўмлик савдо ва беш миллиард сўмлик моллавий мабл билан муоамала қилади. Унинг Майлисойдаги бўлимида қишлоқ эҳборот агентлигини ташкил этилиб, замонавий техника билан жиҳозланади ва «Менатеппанинг» барча хизматлари билан алоқа ўрнатади. Ҳозир Майлисойда «Менатеппа» акцияларига обуна бўлиш эркин равишда амалга оширилмоқда. Бундай акциялару сертификатларни маҳнат жамолари, ширкат аъзолари, яқин шахслар сотиб олишлари мумкин. Акция ва сертификатлар устаме ҳақ тўлаш мажбурияти билан савдога чиқаришган.

Раҳим КАРИМ, «Халқ сўзи» муҳбири.

СУНЬИЙ ЕМФИР ЕҒДИРИЛДИ

ТОМДИ. Кейинги икки-уч йил ичида Томди, Учқудуқ районлари яйловларида табиий қуруқчилик туғайлиқ ўт-яшил эҳтиётсизликдан қорқувчи-қорқовдорлар азият чекишмоқда. Янгида қорқувчилик беришмаси мутахассислари ўша яйловларда суньий эмирдан фойдаланишнинг тасвир қилди. Бу ишни амалга оширишчи Москвадаги авиакорхона ишчилари ўз зиммаларига олишди. Шартонома имзолангач, москвалилар яйловларга бир кеча-кундузда узлуksиз суньий эмирг еғдиришди.

Депутатлик—виждон ишчи

Вақтинч илдамлашини қаранг: СССР халқ депутатлари сайлов ўтганга ҳам икки йилдан ошди. Бу дорада иқтисодий-ижтимоий ҳаётда олға қадам ташланган бўлса-да, фирқалар, қилмиғимизни, ўтмишимизни англашда, ҳаққуқимизни таниш ва мустақилликнинг машаққатли йўлидан одимлашда озми-кўлими ўзгарши сездим. Энг муҳими, ўзимиз ишонч билдириб, ундавор бўлиб, эртанги кунимизни ўйлаб сайлаган депутатлар қилмиғини, улардан қайси бири нимага қодирлигини биров бўлса-да аниқладик. Ким депутатлик ишонини ва оёру қатъиде, ким она-юртин, жумҳуриятини, халқини, сайловчи манфатини йўлида ҳаловатини йўқотганини ҳам англагандек бўлдик.

депутатларидан бири — 113-Жиззах миллий-худудий округидан сайланган, лекин бир йил олдин Ўзбекистон худудидан чиқиб кетган Александр Фёдорович Клепиков эди. Энди талабчан истеъмолчи чет элнинг гилам-палосини, орау қилмаса ҳам бўлади. Негаки Сайёра маҳкат қилган жамоода қўл гул ишчилар, ўз касбинин меҳр билан ардоқлаётган фидойилар кўп. Улар қўлидан чиқайтган гилам мақсулотларни ҳаммага манзур бўлмоқда.

Орадан бир ҳафта ўтартимас, Клепиков тахриратга келармики, деб қолдиши. Во ажабо! Бу қандай мўъжиза? Биз 20 йил мобайнида рўзномамиз тахриратига вилоят партия комитетининг биринчи котиби қадам равишда қилганини эслаб оламийимиз. Ҳаммамиз ҳажжондамиз.

— Ишлаб чиқариш мен учун иккинчи даражали аэвфа, қизиқиш уйғотди. Андропов тоифасидаги одаммики, ҳалол ва ҳақиқатгўйимки, уни янлолликда тартиб ўрнатиш учун юборишганимиз дейишарми. Бу гапни эшитган миллиция ва савадо ходимларининг пайтавваларига қурт тушиб қолди.

Сўхта майинлиқ сирини қириб олиш тартибни тўғрисидаги қонун йўқ деб банин қилишди. Вақолатини, РСФСР ва Қозғистондан сайланган бирқанча депутатлар кейинги етти-саккиз ойда энгдон амрига қўлоқ қилган (жумладан, Қозғистон худудидан чиқиб кетганлиги учун) депутатликдан қақриб олишнинг сўраб ўзлар ариза беришди. Юқориде номлари келтирилган арбобларда эса ана шундай журъат еттишмади. Мен СССР халқ депутатлари тўрттинчи сьездининг биринчи иш кунидеги ойнав жироқда Александр Клепиковни кўрдим. У ҳамон Ўзбекистон авваллари орасида кўкрак кериб ўтирибди. Бу таниш қиёфага кўпроқ эътибор берганлигининг боиси шуки, уни яхшироқ билмадим.

1985 йилининг азн эди. Фёровежлик Александр Федорович Клепиковнинг Сирдарё вилояти партия комитети биринчи котиби бўлиб (бир йил Тошкент вилоятида ишлаб, Ўзбекистон муҳити билан танишиш олган) келганлиги «Сирдарё ҳақиқати» рўзномаси журналистлари ўртасида катта

ОЛМАЛИК ГИЛАМЛАРИ

Бу айланинг чехрасига бир қаранг: юздан нур ёғилиб турибди. Ишдан, турмушдан, кўнгли туў бўлган одам ҳар донини шундай кўтаринини кайфиятда бўлади. Сайёра Мамааткулова 8 йилдан буён Олмалик гилам фабрикасида гиламдўз билан ҳаммиш элчи мавнуни қилмас дейди. Шунинг учун ҳам бу моҳир киши дил маҳри, қалб ҳароратини ишга сарфламоқда. Хондонларинизга Олмаликнинг ўзинга хос гиламлари алоҳида фаяз бағишланганга умид қилаяпти.

Қорхонада кейинги йилларда сифат жиҳатидан катта ўзгаришлар бўлди. Ишчиларнинг маҳкат шароитларини яхшилаш, иш умкинини ошириш эвазига тайёрланган мақсулотларнинг хориқдорлиғи ордин. Энди талабчан истеъмолчи чет элнинг гилам-палосини, орау қилмаса ҳам бўлади. Негаки Сайёра маҳкат қилган жамоода қўл гул ишчилар, ўз касбинин меҳр билан ардоқлаётган фидойилар кўп. Улар қўлидан чиқайтган гилам мақсулотларни ҳаммага манзур бўлмоқда.

Р. АҲМАДАЛИЕВ.

СУРАТДА: гиламдўз Сайёра Мамааткулова.

В. ТУРАЕВ олган сурат.

Она қишлоқ муаммолари КЎШРАБОТЛИК ҚИЗЛАР

ёхуд улар турмушига оид мулоҳазалар

Инқилобдан кейинги маданият Шарҳида жуда галати юз кўрсатди. Бетини асраб кўрсатмаган ўзбек аёли паранжини ташлади. Назарияда, гўё уларнинг кўнглини ўз паранжиси билан бутун ибосо давсини иттигандек тулолади мавна. Дехшатлиси шундаки, аёлларнинг бу «қишлоқлик» қарши турган эриклар «халқ душманлиги», «феодал» сифатида қатғонга гирифтор бўлиди. Аёлларга «дарв тегиб», маданиятни ўстиришга астойдил киришиб кетдилар. Дастлаб паранжини улоқтирган бўлишса, бора-бора миллий қишлоқликнинг ҳам ташлаб юбордилар...

Албатта, ҳар бир ота қизини ўқишга юборишдан олдин унинг нимами ўрганишидан кўра қандай ўқиниши улайди. Уқинишдан шаклланиб, илм ўргатадиган олий даргоҳлардаги оидига келтирилди. Рўзномамизда мазмун аёлларга ўқинган, ойнав жаҳонда қўрган, баъзан радиода ва ҳатто у ер-бу ерда эшитганларини бериб-хир халдан ўтказди...

«Обормайман, тёмом асса-лом!»... Хўш, нега у бундай фикрга келди? «Тўғри, ота-боболаримиз ҳам аёллар ўқисинлар, илми бўлишлар, дейишган», — сўзлайди тўғайди давранинг тўрида ўтирган бир қария. Унинг фикрини маъқуллаган бобо эътироз ҳам билдирди: «Аммо ҳозиргидай эмас-да», «эндиги ўқишда иймон йўқ». Даврадагилар бугунги шариғатда қизларни шаҳардаги олий ўқу юрталарида ўқитиб бўлишмаслигини маъқуллашган...

Мана шундай улкан «қишлоқлик»дан четда қолган қишлоқлик аёлларнинг айбонликлари гапимини келтирдим. Талабалик дари эди. Етоқхонада яшарди. Бир дўсти: «Шунча ўқиб, сизнинг районингиздан бирор қизини шаҳарда учратмадим. Нима, улар ўқишмайдими? «Эми умман қиз кўйи!»—деди ҳазиломуз сўраганида, бошқа эътиборимиз мандан бурун: «Улар маданиятдан орқада қолишган», — дегани бошимга гурзи билан урганди бўлганди.

Нихот, фурсат келиб, бу дуню уша аламий азобдан қутулмоқда шозишлоқдамиз. Дастлаб ушбу урт қизларнинг маданиятчилигини ёки замондан орқада қолмаганлигини, шунингдек олий ўқу даргоҳларида ўқишганини асослаб ўтиришни маъқул топмадим. Фақат уларнинг маданиятсиз эмаслигини, тўғрирочи — бу элда маданият биров ўзгача талқин қилинишини далиллар беришга баҳоли қудрат уриммоққа киришдик, холос. Элдодлар қадр қўлидаги қардорлик бу ҳақда жуъли, холос фикр юртишга ундади.

Кўп вақт бошим қотиб юрди. «Нега ошорим бўлмайди», дея ўзимга тез-тез савол ташлайман. Ахир айнан районимиздан ҳам қўлаб опарсингиларимиз шаҳарларда ўқиб келишган-ку. Қолаверса, ўқитувчи, врач, журналист ва шу сингари олий маълумотли мутахассис хотин-қизларимиз хизматидан кўнчилик мамуну. Лекин умумий манзара, бу ернинг ўзига хос турмуш тарзини уларнинг дил сўзларини тингловшга ундади. Шунда қордошларимнинг баъзи эътирозларини эслаймэн. Турли ўшдаги элдодларнинг эса турлилик мулоҳаза қилишмади: — Қиз бола ўқимаганда...

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

«Қиз бола ўқимаганда...» ўқиб ош-нон топиб беводим! — Отамга, келиннингизни ўқитаман, деган эдим, бир хотинини боқолмас экансан, сен ҳам ўзининг эриқ хисоблаб юрбисанми, деб сўйиб бердилар. Яхши, болаларига қарасин. Ўша ҳам иш, ҳам ўқиб, дедилар.

Сир эмас: 1991 йилги матбачилар хавотрилик ва хадисирша огушда кутуб олдлар. Обун нархларининг кескин ошшиш мушаррилар сонини кайтайтириб юборган бўлса, қозғ нархи ҳамда алоқа хизмати ҳақиқини ортинчи уларни яна бир қарра сескантириб қўйди.

Қозғ муаммоси тўғрисида айрим вилоят, район рўномалари ва кўп нухали нашрларнинг ёпилиш хавфи туғилди. Устига устак, камҳаржлик матбачиларнинг эшигини қоқа бошлади. Ана шундай мураккаб пайтда ўзимизда оддий усулда, арзанмаган ҳам ашдан қозғ таёрланганлиги тўғрисидаги хабарни эшитиб қолдим. Бу кутилмаган янгиликни менга вилоят рўномасининг Қўқон атрофи районида бўйича муҳбири Бурҳонжон Фозилжўев айтиб берди.

— Биласизми, — деди у, — ўтган асрда шахримиз қозғарликнинг маркази бўлган. Инқилобдан кейинги 20—30-йилларда ҳам бу ерда қўлаб қозғ ишлаб чиқарилган. Яна қанчаласи денг! Энг олий навли, шадиди қарс-курс товуш чиқарадиган пул қозғ. Қадимий Қўқонда таёрланган ана шу қозғ бутун Ўрта Осиёни таъминлаган. Ҳатто Афғонистон, Хуросону Бадахшонда ҳам шу қозғдан фойдаланилган.

Бозор иқтисодиётининг темир конулилари биринчи бўлиб журналистлар ва матбачиларнинг ҳаммагина чанг солди. Матбачиликнинг номия жони — қозғ асосан Россия комбинатларида келтирилиши маълум. Улар ўз талабларини қўя бошладилар. Рўномаларга ишлатиладиган қор томоннинг улгуржи харид нархи бирданга 470 сўмдан 1.110 сўмга, сўнгра 2.300 сўмга чиқди. Устига устак, кооперативлар шунча миқдордаги қозғга 7—8 миң сўм тўлаб турганда, бечорахон матбачиларга йўл бўлини! Давлат бюжетмаси эса 40 фойдан ортмайди. Шу боис, ҳаммасининг сўзлари менга сира тинчлик бермай қўйди.

ривожланиши Қўқон ҳукмдори Тангриёр Султон номи билан боғлиқ. XVII аср бошида у бу муҳим касбни таъминлаштириш мақсадида Шарқий Туркистондаги Хўтан шаҳридан ака-ука устлар — Нуриддин ва Аҳмад Озуларни тақлиф қилди. Улар Қўқоннинг шундоқина бикинида жойлашган Мўйимбурак қишлоғида, сарсув анор бўйида устона куриб, қозғарликка асос солишди. Маҳаллий қозғ эса шогирдликка ёлланиб, кейинчалик моҳир қозғарлар даражасига кўтариладилар.

Уша даврда қозғарлик устонаси ташқи кўриниши ва иш жараёнида кўра шояи оқлайдиган обжувоздан фарқ қилмаган. Шунинг учун унинг номи халқ орасида «Обжувоз» деб юритилган.

Дастлабки пайтларда қозғ асосан эски-туски латталардан таёрланган. Буларни эскифуршулар етказиб беришган. Хом ашё ранги, мадронини нимадан таёрланганига қараб навларга ажратилган. Бир индигаси катта қозуларда интилган, ичи темир қопламали келиш солиқиб, тўқмоқ ардамда обдон эзилган. Бу жараён олти-етти марта кайтарилганда кейин хамир ҳолатидаги эрим маҳсулот чуқурларда яхшилаб аралаштирилган. Сўнгра қоршима чий ёки қилдан тўқилган тўр чеспанлар орқали олиниб, суви сидирилган. Тейёр маҳсулот махсус тахтага текис қилиб ёйилган. Устига эса яна силлиқланган тахта ётқизиilib, оғир тошлар бостириб қўйилган. Эртасига аралашма ганч шувоқли деворга ёпиштирилган. Қурган қозғ ганчи хондан севкин-аста тўқилиб тушган, навларга ажратилган. Навбатдаги юмушларни: қозғга сайқал бериш, лослаш ва текислашни муҳриқиллар ўз зиммаларига олишган. Улар қозғнинг ҳар икки томонига бугдой уни ёки сирандан таёрланган елимни юпка суриб соядя куритишган, аққ ёки қудунг қайроқ тошдан қилинган текислагич ардамиде пардоз беришган. Шунинг учун қозғини пардозлаб силлиқлаш «қудунгқашлар» деб аталган.

Шу тариха кунига 300 варақдан 500 варақча қозғ таёрланган. Бунинг учун бир ботмон, яъни 170 килограмм латта-лутта ишлатилган.

XIX асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб қозғ хом ашёси сифатида Миср ва Америко пахтадан фойдаланилган. Шу мақсадда қозғарлар шехар атрофида пахта пайкаллари барпо этишган. Бирок 1870-йилларда эгителарнинг ҳаммаси шехардан 70—80 қачирим олдига жойлашган Сўх водикисга кўчириб юборилган. Бунга қимиллардир ўша пайтдаги эгителар, қарама-қаршилликларга тўла вазиати қозғарлар. Қўқоннинг сўнги хони — Худойёрхоннинг газабига урғанлар, дейишди. Яхўхон ака Девобов эса мантқиқди воқеани сўзлаб берди.

— Маълумки, ўтган асрнинг 70-йиллари бошида Худойёрхон ҳаше-

матли сарой — Урдани қурдиради. У битга, бош мездор — риштоллик уста Абдулла қароғоғга тақлиф этилди.

— Бу бинони Аллоҳ таолонинг хоҳишу иродаси ила бунёд этди. Лекин у салтанатимизнинг тирмоли сифатида ер юзиде наҳр эсир туради, устай — деб сўрайди хон.

Уста Абдулла индамай Худойёрхонни иморатнинг томига бошлаб чиқиб, қўлидаги тарқ тўла логанини мезананинг энг устки қисмига қўяди. Хон тикилиб қараса, дон секин-аста тўкиляпти. Вақоланик, ҳаво мусаффо, қилп этган шамол йўқ эди. Ҳеч қандач вақт ўтмасдан идиш бўшаб қолади. Хон бунинг сир-асрорини

мас тақир-туқури ҳовла экан. Мана қарий 50 йилларки, позадлар гунабурлаб, эрим ларзага келтириб қатнаганди катнамоқда. Кейинги йилларда бу осори атиқининг дастлабки кифаси даярли қолмади. Деворлар ёрилиб, нураб тўшатиб. Тазмирлаш ишлари тўғрисида у қайтадан тикланди. «Халқ сўзи» рўномасининг 20 март сонидеги «Аждодларимиздан ақлимизми?» сарлавҳали мақолада тўғри таъкидланганидек, биз мезморчилик ёдгорлиги пойга темир йўл қуриб, ўзимизнинг маданий сўқирлигимизни, саводсизлигимизни, ақисизлигимизни, қадриятларимизни топтаганилигимизни яна бир қарра немойиш қилдик.

нинг амри билан Қўқондан бизнинг қишлоққа келиб қолган Содиқбой вачча (бу кимсани мушаррилар кўп сарилли «Ослоли» йўллари тўла филлини орқали яхши биллишди). Қаримчобой ва Маддалбой қозғ таёрлашни йўлга қўйишган экан. Уша пайтда ёш бола бўлишимга қарамай, уларни яхши эсламан. Савол-ўқсонни қоралаб қолган. Басалот-бу кишилар асосан қозғарлик билан шуғулланишарди. Обжувозларни юргизиб, хом ашёни ювиш кўп миқдордаги оқар суви талаб қилган. Дарё бўйида, сарсув ерда жойлашган Қалъача танланганлигини боис қозғ бўлса керак. Қишлоғимизда қозғ таёрлаш 30-йилларнинг бошига давом этган. Кейинчалик қолхозлар тузилгач, қозғарларнинг пахта майдонлари тортиб олинди. Эгителарнинг кўпчилиги қулқоқ сифатида сургунга юборилди, айримлари қатогон қилинди. Обжувозлар бузиб ташланди, ҳовулар тошга тўларилди. Турмушда эса анча арзон бўлган ўрис қозғини ишлатилди. Шу тариха бутун Ўрта Осиёга донги кетган Қўқон қозғини ҳам қатогон йилларнинг қурбони бўлди.

— 40-йилларгача қолхоз эҳтиёжи учун бёз-бёзиде қозғ таёрланганлигини эсламан, — дейди ота-она. — Ушанде биздан бёш-олти аш қатта кишилар туяларга қозғ ортиб, Афғонистон, Бадахшон, Хуросон ва Туркистон ўлкаларига, шехарларига боришганини мароқ билан ҳикоя қилиб беришарди. Шунга ҳам ярим асрдан ошяпти. Лекин қишлоғимиз одамлари мўйимбураклик қозғарларнинг авлодлари билан ҳамон борди-қолди қилиб туришарди. Бундан ўн-ўн беш йил илгари темир-терсақ йиғиб юрган мактаб болалари қўлида обжувознинг айрим қисларини, темир қопламали келлиларни қўриб, йиғиштириб олиб қўйилган. Яна қимиллардир чинкидаги топири қозғарликнинг сўнги намуналарини ҳам кўйиб қўйди.

Қўқон қозғини тарихини яхши билладиган зукколар шехарда анчагина экан. Фафур Гулом номидаги вилоят адабиёт осоргоҳи бошқарувчиси Султонхон Сотибодиев — шулардан бири. У киши бундай дедилар:

— Қўқон қозғини ҳаққон десаам, муносабати билан десаам. Нафислиги болаега деб тушунам. Нафислиги шундаки, калом битилса, орқа тарафидан харфларни бемалол ўқишган. Бунинг учун сўзда наманган, тортиқанда йиртилгиш ўринга қўзилган. Пилта қилинса, анча-мунча юкин кўтарган. Шунинг учун дўпчиларга асосан шу қозғ ишлатилган. Бухоро амиллари эса унда фанат пул зарб қилдиришарди. Бу ҳақда Афғонистонда чинкидаги «Фарҳанги марду» мажалласи (журнали)да яхшигина илмий мақола ҳам берилган.

Эски китобларнинг варақларини кузатишимизда Уларнинг ҳар бири турли рангда бўлади. Ҳафтраг, яъни етти тусдаги қозғ ани Қўқонда таёрланган. Бизда китоблар фақат оқ қозғга чоп этилади. Ота-бо-

боларимиз эса унинг варақлари ранг-баранг товланишини таъминлашган. Шундай қилинганда мутолава чарчашмайди, аксинча, завқига завақ қўшилади. Бундан англашилдики, ўтмишда китобшунослик нафрат касб, балки санъат ҳисобланган.

Султонхон ака ҳикояси сабаб мен учун жумбоқ бўлган бир сир ҳо айдинлашди. Худо раҳмати бобом ҳужрасида жуда кўп эски китоблар сақланган. У киши туялари бизга эски ўзбек азувудини сабоқ беради, жилдлари титилган бўлса-да навотаранг варақлари жилдлашиб турувчи китоблардан Хадисларни, Паёмбар ва унинг қориларни ҳаёти билан боғлиқ ҳикояларни ўқиб берадилар.

«Болаларим, бу китобларни гўрдан қавлаб олганман, — дедилар. — Қатогон йилларда одамлар Сибирга сургун қилинишдан қўриқиб, буларни қабрларга кўмиб юборишган-да». Қарангки, Қўқоннинг аёл қозғидан аралган ўша китоблар 30-40 йил мобайнида тулпроқ остида ётса-да чинки адо бўлмаган, кечанига тошбосмадан чинкидай шадират турарди. Шуларни эслаб, ота-болаларимиз, ўтмишдаги китобшунослиқ мушаррифларнинг санъатига беватбир таҳсинлар ўқидим.

Мутахассисларнинг таъкидлашларини қўқон қозғининг ўнга ақин тур бўлган: абриҳор, абришом, ҳафтраг... Булар олий наҳр ҳисобланган. Хусусан абриҳор Миср пахтадан таёрланган, асосан муқоваларга ишлатилган. Улар чиройли бўлиши учун туҳум сарғи билан сайқал беришган. Шехарда саҳнолар, яъни муқовашуносларнинг алоқиде дўконлари бўлган. Абришом ипак ва ипақли матоларнинг чинкидарида таёрланган. Ҳафтраг қозғини ишлаб чиқариш эса устандан алоқиде маҳоратни талаб қилган.

Хашаки, ўрама, усаде, жайдари паст навларини қаторига кириб, улардан буюмларни ўрш, истеъмол эҳтиёжлари мақсадида фойдаланилган. Таппи қозғ эса қаргон вазиқасини баҳарган.

— Шарқшунослик институтида Шомаҳмуд ислами киши Қўқон қозғини таёрлашга ҳаракат қилганми, — деди Султонхон ака. — Лекин унинг ташаббусини, ҳеч қим қўлаб-қувватламади. Эшитишимча, бу жонқур инсоннинг қўлига асбоб-ускуналари ҳозир ҳам сақланмоқда.

Қозғ муаммоси сиёсий масала даражасига кўтарилаётган ҳозирги пайтда лоқал ота-болаларимизнинг эски усулини тиклаш фойдадан ҳоли бўлмас. Мутахассисларнинг айтишларини, энг паст наҳл, ҳатто чинкида-ўлик пахтадан ҳам дурустига қозғ таёрлаш мумкин. Гап фақат қунт ва саботда, ташаббускорларга оқ фотиҳа бариб, уларни қўлаб-қувватлашда қолган. Матбачилигимиз келажакни таъминлаш, қозғ муаммосини баҳоли қудрат ҳал этишни даврнинг ўзи талаб қилмоқда.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» музбири.

ҚЎҚОН ҚОҒОЗИ

Қадриятларимиз топталмаганда эди, бугун Россиянинг муруватига кўз тикиб турмасдик

сўраганда, уста Абдулла Мўйимбурак томонга ишора қилди. Обжувозларнинг товуши Урдада ҳам бемалол эшитилиб турарди. Шунда хон латта-лутталарни туядиган тўқмоқлар зарбидан замин биллинар-биллимас титраётганлигини ҳис этди.

— Агар қозғарларнинг обжувозлари шехардан уч-тўрт қачирим олигача кўчирилса, бу бино миңг йилгача турши мумкин, — дейди уст.

Худойёрхон учун арқони давлатининг, салтанатининг рамази — Урдани сақлаб қолиш ҳар нимадан устивор эди. Унинг фармонига мувофиқ қўқонлик қозғарлар Сўх водикисига Қалъача ва Тул қишлоқларига кўчиб ўтишарди.

Шу ўринда мавзудан бироз чекиниш қилемиз. Тақдирининг аччиқ ҳазилини қарангки, биз энг қонқур, энг зolim деб таърифлаган Худойёрхон шехар биноларини, мезморчиликимизнинг ноаб ёдгорлиги — Урдани муқофоза этиш мақсадида сўнги, аммо одил чорани қўради: қозғарларни кўч-кўронга, асбоб-ускуналар билан бирга кўчириб юборди. Афсуски, асримизнинг 40-йиллариде ана шу хон Урдасининг қор атрофи бўйлаб пионерлар темир йўли ўтказилди. Обжувознинг биллинар-билли-

Қўқонлик қозғарларнинг авлодлари борми! Шу ниятда мен Сўхга бордим. Шўх, сарсув дарёнинг энг гўзал ерда жойлашган Қалъача қишлоғида истиқомат қилувчи Бобожон ота Латпов билан гурунглашдим. Сўхбат асосида у кишига бир вақтлар маданий мерос намуналарини ишлаб мазкур гушага ташир-буярган Чархий ва Чустий домларнинг сафар таасуротларини ҳикоя қилиб, бадиҳа усулида ҳазилово айтилган мана бу турткини ўқиб бердим:

Қалъача кўча дароз, Даргир-дунгир сарбобжувоз, Данг кўли вақ ўрдаки-ғоз, Аҳли вақо қозғаргон.

Мазмун: узун кўчадан иборат Қалъачада гунабурлаб ишлаб турган обжувозлар жуда кўп, қўлда ўрдак ва гозлар бисёрдир, аҳолисининг касби эсе қозғарликдир.

Чустий қалъамга мансуб бу шехр 30-йилларга оид асқоқларнинг, тарихнинг тирки шохиди — өтмиш яшар отахонга маъқул тушди. Унинг қуваани хотирасини қушод тиклагандей бўлди.

— Дарё (Сўх дарёси — Н. С.) бўйидаги қуну тун тинимсиз ишлаб турадиган обжувозлар кечегандей ёднимда, — деди у. — Худойёрхон

ЖИНОЯТ ВА ЖАЗО

Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлиги матбуот маркази хабар қилди

Қароқчи таксичи

Шу йил 5 апрель тунда Тошкент вилоятининг Йелес шаҳрида истиқомат қилувчи Р. Рўзиёвнинг уйига уч нартаниш шахс — пичоқ ўқитиб киришган. Босқинчилар зўрлик билан 150 сўм пулни, гилам, тилла узукни ундириб. 50—35 ТНБ номерли таксига ўтириб қочиб қолди.

Милиция ходимларининг ўз вақтида қўрган чора-тадбирлари натижасида жиноятчилардан икки нафари қўлга тушди. Улар 1965 йилда туғилган такс ҳайдовчиси Ф. Ҳожиқамедов ва шу ёшдаги ҳеч қаерда ишламайдиган Ш. Чоршамов экан. Учинчи босқинчи қидирилмоқда.

Истеъмолчиларга қайтарилди

Бухоро вилояти ички ишлар бошқармаси ходимлари Томск вилоятидаги «Асберг» кооперативига қарашли юк машинасини тўхтатишди. Маълум бўлишича, унга 6 тонна қанд қолган бўлиб, республикамиздан ташқарига олиб чиқиб кетилмаётган экан.

Кооператив раисининг айтишича, шунча «облийк» Бухоро шаҳар универмагидан, шахсан секция бошлиғи Ҳ. Ҳаётовдан сотиб олинди. Маҳсулот дўнонга қайтарилди.

Спирт ўғрилари

Ичкиликнинг танқислиги жойларда спиртнинг талон-торож қилинишига сабаб бўлмоқда. Навоий шаҳар ички ишлар бўлимининг БХСС хизмати ходимлари Цветков деган шахс бошқараётган 47—56 НВН номерли автомашинадан 300 литр спирт топишди. У спиртни Навоий электрик корхонасининг аппаратчиси О. Ромашкиндан олган. Ромашкин эса уни ўзи ишлайдиган корхонадан ўғирлаган.

Нарх ошишидан фойдаланиб

Бухоро вилояти ички ишлар бошқармаси ходимлари Ленин район матбуот жамаиатининг қолбаса цехида қатор қаллобикларни очиб ташлашди. Цех бошлиғи М. Жумаев Бухоро шаҳар савитида бошқармаси раҳбарияти билан тил биринтириб, сохта ҳужжатлар асосида нархи 1

Узоққа кетишолмади

Тошкент шаҳар Чилонзор райониде истиқомат қилувчи В. хондонининг қўнғироғи жририлди. Босқинчилар зўрлик билан қириб, қўздан эш чиқарилган газ ёрдамида уй эгасини «тинчитишди». Сўнгра чет эл видеомагнитофони, турли заргарлик буюмларини олиб қўздан гойиб бўлишди.

Қўрилган тезкорлик натижасида жиноятчилардан бири қўлга олинди. У 1952 йилда туғилган, Калинин район совети ижронга комитетининг сойиб бosh ҳисобчиси А. Р. Журав экан. Ҳозир шерини изланмоқда.

Қурол ва бойлик

Республика Ички ишлар вазирлигининг жиноят-қидирув ҳамда тергов бошқармалари ҳамкорлиқда ўтказилган операцияда Қўялиқ 5 мавзесида 1-уй, 26-хона

Дўстлик районидаги Саркисов номи совхоз «Пахтакор» ширкатининг Қўчқор Оролов бошлиқ маккажўхориқорлари 35 гектар майдонга макка уруғи қададилар. Улар бу йил ҳар гектардан

50 центнердан дон олишга аҳд қилишган. Аини кунларда экин агротехник қондаларга тўла ривоя этилган ҳолда парвариланмоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. Механизатор Абду-

вахоб Жабборов. 2. Маккажўхори қатор ораларига ишлов берилаётир. 3. Ҳосил мўл бўлади.

У. ҚУШОВОҚОВ олган суратлар.

АҲИЛЛИКДА ГАП КЎП

8 май кунини Ўзбекистон ССР Президенти ҳузурдаги Вазирлар мажлисида ижодий жамоалар фаолларининг йилги мажлиси бўлиб ўтди. Уни Вазирлар мажлиси раисининг ўринбосари Э. Самандаров олиб борди. Эркин ва ошқорча вазиятда ўтган сўхбатда ўзбек адабиёти, санъати, маданияти, кино ва расомчилиги, шоирлик ва журналистикасидаги аҳвол ҳамда республикамиз ижодкорлари олдига турган ўта долзарб масалалар атрофида муҳокама этилди.

Улу бобокалонимиз Алишер Навоий тўян тантаналари, Мирзо Улуғбек таваллудининг 600 йиллиги, Боборайи Машраб, Заҳриддин Мухаммад Бобур, Фурқат, Абдулла Қодирий туғилган кунга бегилаш ўтказилган, ўтказилаётган ва белгиланган тадбирларни амалга ошириш борасидаги ютуқ ва камчиликлари, ҳозирги авлодининг буюк ўтмишдошларимизга муносабати, ҳурмат ва эҳтироми масалаларига алоқиде тўхтаб ўтилди.

Маълумки, Алишер Навоий юбилейи кўнг нишонланмоқда. Вилоятларда, пойтахтимизда анчагина ишлар қилинди. Сурхондарё ва Бухоро вилоятларида Навоий кулиери ўтказилди, май ойи девамиде Қашқар кунларда ўтказиш мўлжалланаётган Ўзбекистон адабиёти ва санъати кунларига уланиб кетади.

Сентябрь ойида юбилей тантаналари Тошкентда, сўнгра Москвада бўлиб ўтади. У ерда ҳам қизиқарли учрашувлар, матбуот конференциялари қўлғамалар тақдиридир. Улар фондларда ўлда-жулда ҳолда ётибди. Бу бебаҳо дурдоналардан ҳаликимиз қачон баҳраманда этимиз! Бунинг олдига, бачча ижодкорлардан янги-янги асарлар кутмоқ-далар.

Йилгишда ёйиқиса маданий меросимизга муносабат масалаларига катта эътибор берилди. Республикамиз бетакор обиделари билан жаҳонга машҳур эканлиги таъкидланди. Аммо ачинарлиси шундаки, уларнинг кўпчилиги қаровсиз ҳолатда тазмирлаш учун эса катта маблағ керак. Яна жиддий масалалардан бири лат дастурини ишлаб чиқиш талаб этилади.

Йилгиш қатнашчилари бозор иқтисодиётига ўтилиши муносабати билан ижодкорларни ижтимоий ҳимоя қилиш, уларни моддий ва маънавий рағбатлантириш, меҳнат шартини яхшилаш, ўй-ғой билан таъминлаш масалаларига ҳам катта эътибор бердилар.

Ўзбек тили тўғрисидаги қонуни султ бажарилганлиги, атамалар комитати қонирғи фаолият қўрсатмаётганлиги айтиб ўтилди.

Юқорида тилга олинган масала ва муаммоларни биргача аҳиллик билан ҳал этиш мумкинлиги йилгишда алоқиде уқтирилди. Ана шу масалалар юзасидан чора ва тадбирлар белгилан олинди.

Йилгишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби К. Юсулов иштирок этди.

[92АГ].

